

La Première Guerre mondiale

La Serbie refusa à la police autrichienne l'autorisation de prendre part à la recherche des auteurs de l'attentat de Sérajévo. L'Autriche déclara la guerre à la Serbie, le 28 juillet 1914.

Les déclarations de guerre se succédèrent en quelques jours. La Russie décrète la mobilisation générale de ses troupes. L'Allemagne lui déclare la guerre le 1er août; elle déclare aussi la guerre à la France, alliée de la Russie, le 2 août. Le 4, elle viole la neutralité belge; aussitôt l'Angleterre déclare la guerre à l'Allemagne. En cette année 1914, il n'y eut pas moins de treize déclarations de guerre.

L'Allemagne était mieux préparée à la guerre que ne l'étaient ses adversaires. Elle se rua à travers le Luxembourg et la Belgique, afin d'abattre rapidement la France. Ensuite, elle compte se retourner contre la Russie, dont la mobilisation est très lente. Les Allemands sont repoussés par Joffre à la bataille de la Marne et s'établissent sur l'Aisne; leur avance vers les ports de la Manche se heurte à une résistance acharnée des Belges sur l'Yser. La guerre-éclair est terminée. Ce ne sera plus désormais qu'une guerre d'usure dans la boue des tranchées.

Mais les Allemands remportent des succès spectaculaires sur le front russe. En août 1914, ils font plus de 100.000 prisonniers à la bataille de Tannenberg. En 1915, les Russes doivent évacuer la Galicie, la Pologne et la Lituanie. Sur le front des Balkans, une opération alliée

dans les Dardanelles et dans la presqu'île de Gallipoli échoue. La Serbie et la Roumanie sont occupées par les puissances centrales. Mais les alliés s'emparent de toutes les colonies allemandes dès les premiers mois de guerre.

Le blocus naval organisé par l'Angleterre a des suites sérieuses en Europe centrale. L'Allemagne riposte par une guerre sous-marine à outrance. La bataille du Jutland donne aux alliés la suprématie sur mer. En 1916, une terrible offensive allemande sur Verdun se prolonge pendant dix mois : Pétain la repousse victorieusement.

Fidèles à la doctrine de Monroe (voir page 130), les États-Unis se sont jusqu'ici tenus à l'écart. Le torpillage du *Lusitania* amène leur entrée en guerre le 2 avril 1917. Leurs immenses ressources vont déterminer la victoire des alliés.

En novembre 1917, la révolution éclate en Russie et Lénine signe avec les Allemands le traité de paix de Brest-Litovsk. Les troupes allemandes libérées lancent une nouvelle offensive à l'ouest. Mais, sous le commandement du maréchal Foch, les forces alliées passent à la contre-offensive. Les Allemands battent en retraite. Leur empereur abdique et, le 11 novembre 1918, un armistice est conclu.

La France avait perdu 1.300.000 hommes; l'Angleterre 750.000; la Russie 1.700.000; l'Allemagne 2.000.000; l'Autriche - Hongrie 1.000.000! L'Europe en ruine est désormais lourdement endettée vis-à-vis des États-Unis d'Amérique. Elle n'est plus le centre du monde.

En haut : l'Europe pendant la Première Guerre mondiale; en brun, les puissances centrales; en vert, les alliés; en gris, les pays neutres.

En bas : l'enfer de Verdun.

DE EERSTE WERELDOORLOG

Oostenrijk eiste, dat zijn eigen politie zou deelnemen aan het Servisch onderzoek inzake de moord op Frans Ferdinand. Servië weigerde. Op 28 juli 1914 verklaarde Oostenrijk-Hongarije de oorlog aan Servië.

Andere oorlogsverklaringen volgden met de snelheid van een kettingreactie. Rusland kondigde de algemene mobilisatie af en als gevolg daarvan verklaarde Duitsland op 1 augustus aan dit land de oorlog. De Franse mobilisatie begon dadelijk. Twee dagen later verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk en drie dagen later aan België. In 1839 hadden Engeland en enkele Duitse staten een verdrag gesloten, waarbij ze zich ertoe verbonden de Belgische neutraliteit niet te schenden. Op 4 augustus 1914, verklaarde Engeland aan Duitsland de oorlog omdat het dit verdrag had gebroken. Vóór het jaar 1914 eindigde waren er nog dertien andere oorlogsverklaringen; in de volgende twee jaar kwamen er nog meer dan twintig bij.

De kaart hiernaast toont de vijandelijke coalities in Europa en het Nabije Oosten. De bruine kleur geeft de centrale machten aan, de groene kleur de geallieerde machten, de grijze kleur de neutralen. We kunnen hier slechts een enkele blik werpen op een strijd die meer dan vier jaar duurde, ongeveer 40 miljoen soldaten in het geweer bracht en bijna 10 miljoen levens kostte.

Bij de aanvang bleek Duitsland beter tot de oorlog voorbereid dan zijn tegenstanders. Zijn beste kans was een snelle doortocht door België en Luxemburg, in de hoop Frankrijk een verrassende genadeslag te kunnen toedienen. Het zou dan de handen vrijkrijgen voor de strijd tegen de Russische troepen, wier bewegingen over grote afstanden onvermijdelijk tijd in beslag zouden nemen. De Duitse legers drongen inderdaad tijdens de eerste oorlogsmaand diep in Noordwest-Frankrijk door; maar de Geallieerden boden heftige tegenstand tijdens de slag aan de Marne (5 tot 12 september); in oktober en november werd de Duitse opmars in de richting van van de Kanaalhavens tijdens de slag om de IJzer gestuit. De Belgen hadden een groot gedeelte van de streek onder water gezet. Duitslands hoop op een verrassende genadeslag was vervlogen. Gedurende vier jaar zou de oorlog op het westelijk front een statische krachtproef worden, waarbij uithoudingsvermogen en reserves de doorslag gaven. Intussen behaalden de centrale machten op het ooste-

lijk front tegen Rusland een groot aantal aanvankelijk succes. Tijdens de slag bij Tannenberg, in augustus 1914, maakten ze meer dan 100.000 krijgsgevangenen. Bij de Mazurische Meren enkele weken later zelfs nog meer. In 1915 werden de Russen gedwongen, zich uit Galicië, Polen en Litauen terug te trekken, en hetzelfde jaar behaalde de Centralen belangrijke overwinningen in de Balkan. Ze bezetten Servië en Roemenië en deden de geallieerde ondernemingen tegen de Dardanellen en Gallipoli mislukken. Het enige vergelijkbare succes, dat de Geallieerden aanvankelijk behaalden, was de bezetting van alle Duitse koloniën tijdens de eerste maanden van de oorlog.

Maar na verloop van tijd begon het toneel te veranderen. De Britse zeeblokkade veroorzaakte ernstige voedseltekorten in Centraal Europa. De aanvallen van de Duitse onderzeeërs op Engeland hadden wel ongeveer dezelfde uitwerking, maar het feit dat de Duitsers de „Lusitania” in de grond boorden, speelde een belangrijke rol bij de Amerikaanse deelneming aan de oorlog aan geallieerde zijde. Na de slag bij Jutland in 1916, waren het de geallieerden die de strijd ter zee beheersten. In de lucht hadden de Duitse zeppelins een aanvankelijk voordeel betekend, maar de Geallieerden behaalden een winstpunt te land door als eersten tanks te gebruiken.

Van 1917 af veroorzaakten de oorlogstekorten onrust in verschillende landen, vooral in Rusland, dat als compensatie voor zijn oorlogsinspanningen op zo weinig successen kon bogen. In november brak de Russische revolutie uit en tijdens de daaropvolgende maand maart ondertekende de bolsjewistische leider Lenin het Vredesverdrag van Brest-Litowsk. Hierdoor kwam een grote Duitse troepenmacht vrij, waarop Duitsland bijna onmiddellijk een groot offensief in het westen begon.

De geallieerde strijdkrachten, die nu met een belangrijk Amerikaans leger versterkt waren en onder het bevel van maarschalk Foch stonden, zetten een tegenoffensief in. De Duitsers werden tot de terugtocht gedwongen en het Duitse moreel stortte plotseling ineen. Keizer Willem II deed troonsafstand, en op 11 november 1918 werd een wapenstilstand gesloten.

Boven : Europa tijdens de Eerste Wereldoorlog. De bruine kleur geeft de centrale machten aan, de groene kleur de Geallieerden, het grijs de neutralen. **Onder :** Loopgravenoorlog nabij de IJzer, in 1914.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.